

Vorbereidend
Wetenschappelijk
Onderwijs

Opgavenboekje

Examnummer

Naam

Voor dit examen zijn maximaal 90 punten te behalen; het examen bestaat uit 50 vragen. Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden. Voor de beantwoording van de vragen 20 t/m 23, 30, 32, 37 en 38 is een bijlage toegevoegd.

Aanwijzingen voor de kandidaat:

- 1 Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.
- 2 Voordat de cd wordt gestart, krijg je tien minuten de tijd om het opgavenboekje in te zien.
- 3 De vragen moet je in het opgavenboekje beantwoorden.
- 4 Van de tien minuten beantwoordingstijd bij de vragen 28 en 29 zijn de laatste vijf minuten bedoeld als pauze.
- 5 Antwoorden moeten met inkt zijn geschreven.

Aanwijzingen voor de surveillant:

- 1 Er zijn twee cd's. Tien minuten na het begin van het examen moet worden gestart met cd 1-track 1.
- 2 Gebruik voor het stilzetten van de cd de pauzetoets.
- 3 De cd moet worden stilgezet bij de vragen 10 en 11 (vijf minuten); daarna wordt verder gegaan met cd 1-track 10.
- 4 Idem bij de vragen 20 t/m 23 (zes minuten); daarna wordt verder gegaan met cd 1-track 18.
- 5 Idem bij de vragen 28 en 29 (tien minuten); daarna wordt verder gegaan met cd 2-track 1.
- 6 Idem bij vraag 39 (vijf minuten); daarna wordt verder gegaan met cd 2-track 11.

Orlando di Lasso - Il grave de l'età

cd1-track 2

De vragen 1 t/m 11 gaan over een zesstemmige vocale compositie van Orlando di Lasso (1532–1594). Dit werk wordt uitgevoerd door twee sopranen, een alt (gezongen door een man), twee tenoren en een bas.

De tekst gaat over iemand die zich opeens bewust wordt van zijn ouderdom en de weinige tijd die hem nog rest.

Je hoort een fragment vanaf het begin twee keer. De tekst ervan staat afgedrukt.

1. Il grave de l'età, ch'a sempre al fianco,	De last van de ouderdom, altijd vergezeld van
2. Dolor, tedio, pallor, tenebre e ghiaccio,	pijn, lusteloosheid, bleekheid, duisternis en kou,
3. Con gran forza m'assale.	drukt met grote kracht op mij.
4. Onde m'aghiaccio, pensando, come	Het wordt mij dan ook koud om het hart, als ik
io son già frale e stanco,	bedenk hoe zwak en vermoeid ik al ben,
nella guerra di giorno in giorno manco.	in de dagelijkse strijd schiet ik steeds te kort.

2p 1 Geef per regel aan of deze polyfoon of overwegend homofoon is.

- regel 1
- regel 2
- regel 3
- regel 4

De partituur van de eerste tekstregel staat afgedrukt.

S 1
Il gra - ve de l'e - tà, ch'a sempre al fian - co al fian - co

S 2
Il gra - ve de l'e - tà, ch'a sem - pre al fian - - - co

A
Il gra - ve de l'e - tà, ch'a sem - pre al fian - co al fian - co

T 1
Il gra - ve de l'e - tà, ch'a sempre al fian - - - co

T 2
Il gra - ve de l'e - tà ch'a sem - pre al fian - co

B
Il gra - ve de - l'e - tà, ch'a sem - pre al fian - - - co

Je hoort twee keer het gedeelte tot aan de haak.

Met uitzondering van de altpartij is er een melodische overeenkomst tussen het begin van het motief waarmee de overige partijen inzetten.

1p 2 Beschrijf deze overeenkomst.

.....

In dit fragment (dus tot de haak) zingen twee stemmen een gedeelte parallel.

1p 3 Geef in het notenvoorbeeld met haken aan waar dat het geval is.

Je hoort de gehele eerste regel twee keer.

1p 4 Wat is de functie van de voorlaatste noot die door sopraan 2 wordt gezongen?

.....

2p 5 Met welk akkoord begint het fragment in maat 1 en met welk akkoord eindigt het fragment in maat 6? (Noem de grondtoon en het soort akkoord.)

begin eind

cd1-track 5

Je hoort het slot van het zojuist beluisterde fragment en het vervolg daarop drie keer. De tekst staat afgedrukt. In dat vervolg wordt de tekst 'dolor, tedio' (pijn, lusteloosheid) gezongen.

ch'a sempre al fianco
dolor, tedio

3p **6** Beschrijf twee manieren waarop 'dolor' muzikaal wordt weergegeven.

- 1
- 2

cd1-track 6

Van het volgende fragment staat het ritme van sopraan 1 onvolledig afgedrukt.

2p **7** Noteer het ontbrekende ritme. (In het te noteren gedeelte bewegen de stemmen zich nagenoeg in hetzelfde ritme.)

Je hoort het fragment vier keer.

nel - la guer - ra di gior - noin gior - no man - - - - co

cd1-track 7

Je hoort een volgend gedeelte drie keer. De tekst is afgedrukt.

E la pace o la tregua in van procaccio En vrede of respijt zoek ik vergeefs
Fuggir non posso, Vluchten kan ik niet,

2p **8** Beschrijf de manier waarop 'fuggir' meerstemmig is getoonzet.

.....

cd1-track 8

Je hoort het slot vier keer.

1p **9** Hoe is het slotakkoord opgebouwd? (Omcirkel het juiste alternatief.)

- A alleen de grondtoon
- B grondtoon en terts
- C grondtoon en kwint
- D grondtoon, terts en kwint

cd1-track 9

Je hoort één keer het hele werk. Daarna wordt de cd vijf minuten stilgezet. Beantwoord in die tijd vraag 10 en 11.

2p **10** Hoe wordt een dergelijke meerstemmige compositie uit de Renaissance genoemd?

.....

Geef hiervoor één argument.

.....

Deze compositie komt uit de Renaissance (en niet uit de Middeleeuwen).

2p **11** Geef hiervoor twee argumenten. Laat het antwoord van vraag 10 buiten beschouwing.

- 1
- 2

J. Brahms - Schicksalslied, op. 54

cd1-track 10

De vragen 12 t/m 29 gaan over het Schicksalslied van Johannes Brahms (1833–1897). Het is een compositie voor koor en orkest. De tekst is van de dichter Hölderlin. Hierin wordt de gelukzalige wereld der goden tegenover de angsten van onze wereld geplaatst.

Het werk heeft zeven onderdelen. De indeling in coupletten, de tekst en de vertaling van de beginregels staan hieronder afgedrukt. Naast het schema staan drie kolommen, waarin met letters vertikaal een mogelijke muzikale vorm is aangegeven.

			Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3
Instrumentale inleiding			A	A	A
Couplet 1	Ihr wandert droben im Licht Auf weichem Bodem, selige Genien! Glänzende Götterlüfte rühren Euch leicht, wie die Finger der Künstlerin heilige Saiten.	Jullie wandelen daarboven in het licht	B	B	B
Couplet 2	Schicksallos, wie der schlafende Säugling, atmen die Himmlischen; keusch bewahrt in bescheidener Knospe blühet ewig ihnen der Geist. Und die seligen Augen blicken in stiller, ewiger Klarheit.	Probleemloos als de slapende zuigeling,	B ¹	B ¹	B ¹
Instrumentaal tussenspel			A ¹	A ¹	A
Couplet 3	Doch uns ist gegeben, auf keiner Stätte zu ruhn. Es schwinden, es fallen die leidenden Menschen blindlings von einer Stunde zur andern, wie Wasser von Klippe zu Klippe geworfen, jahrlang ins Ungewisse hinab.	Maar ons is gegeven op geen enkele plek te rusten.	C	C	C
Couplet 4	Doch uns ist gegeben, auf keiner Stätte zu ruhn. (zie verder couplet 3)	Maar ons is gegeven op geen enkele plek te rusten.	B	C ¹	D
Instrumentaal naspel			A	A ²	E

Om een overzicht te krijgen van het gehele werk hoor je van alle onderdelen een kort fragment.

1p 12 Welke kolom (1, 2 of 3) geeft de muzikale vorm het beste weer?

Na een minuut leestijd hoor je de opeenvolging van fragmenten twee keer, steeds met drie seconden pauze tussen de fragmenten.

.....

De vragen 13 t/m 17 gaan over de instrumentale inleiding.

Van de eerste drie maten is de eerste vioolpartij afgedrukt.

De maten 1 en 3 zijn op dezelfde harmonische functie gebaseerd.

1p **13** Welke harmonische functie is dat?

.....

In maat 2 is boven twee noten een haak geplaatst.

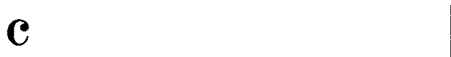
1p **14** Geef de volledige benaming van het interval tussen deze twee noten.
Je hoort het fragment twee keer.

.....

Je hoort het zojuist beluisterde fragment nog drie keer.

In iedere maat speelt een pauk hetzelfde ritme.

2p **15** Noteer één maat van dit ritme.

Het volgende fragment is gebaseerd op twee gebroken akkoorden.

1p **16** Geef voor elk akkoord aan of dit een grote of een kleine drieklank is.
(Omcirkel het juiste alternatief.)

Je hoort het fragment drie keer.

	1e akkoord	2e akkoord
A	grote drieklank	grote drieklank
B	grote drieklank	kleine drieklank
C	kleine drieklank	grote drieklank
D	kleine drieklank	kleine drieklank

Je hoort de laatste maten van de instrumentale inleiding drie keer.

Vier *verschillende* instrumenten, te beginnen met de cello, spelen direct na elkaar een gebroken drieklank.

2p **17** Noteer de overige drie instrumenten in de juiste volgorde.

1 cello 2 3 4

De vragen 18 t/m 23 zijn gebaseerd op het gedeelte met de coupletten 1 en 2.

Je hoort twee, vrijwel even lange, fragmenten op de tekst: "Ihr wandert droben im Licht".
2p **18** Noem twee verschillen. Ga bij je antwoord uit van het tweede fragment.
Je hoort beide fragmenten na elkaar en dit drie keer.

- 1
- 2

Je hoort één van de zojuist beluisterde fragmenten nog vier keer. Van de sopraanpartij is de eerste noot afgedrukt.

3p **19** Noteer de overige noten (toonhoogte en ritme).

sopraan

Ihr wan - dert dro - ben im Licht

Van het volgende fragment is de partituur afgedrukt in de bijlage. *Na een minuut leestijd hoor je het fragment twee keer. Daarna wordt de cd zes minuten stilgezet. Beantwoord in die tijd de vragen 20 t/m 23.*

In de maten 1 t/m 4 is onder een deel van de partij van de bassen (zangpartij) en de contrabassen een haak geplaatst.

2p **20** Beschrijf de relatie en het verschil tussen deze twee partijen.
Laat het ritmisch verschil buiten beschouwing.

- relatie:
- verschil:

Op de eerste tel van maat 7 spelen de trombones een volledig akkoord.

2p **21** Noteer de noten van dit akkoord en geef de volledige benaming. Let op de gebruikte sleutels.

.....

Van maat 6 naar maat 7 is er sprake van een tertsverwante overgang.

2p **22** Leg dit uit.

.....

Vergelijk in de maten 13 en 14 het ritme van de fluit en de hoorn met dat van de altviolen en de celli.

1p **23** Geef de term voor het gelijktijdig optreden van deze ritmes.

.....

De vragen 24 t/m 28 zijn gebaseerd op het gedeelte met de coupletten 3 en 4.

- 1p **24** Je hoort twee fragmenten op de tekst: "Doch uns ist gegeben, auf keiner Stätte zu ruhn".
Noem het verschil met betrekking tot de meerstemmige schrijfwijze van het koor. Ga bij je antwoord uit van het tweede fragment.
Je hoort beide fragmenten na elkaar en dit twee keer.

.....

Je hoort een gedeelte van een van de zojuist beluisterde fragmenten nog twee keer. Let op de dalende melodische lijn van de sopraanpartij.

- 1p **25** Op welke reeks is deze dalende melodische lijn gebaseerd?

.....

In het volgende fragment wordt vier keer na elkaar de tekst "ins Ungewisse hinab" gezongen.
De hoogstklinkende partijen hiervan zijn afgedrukt, maar *in de verkeerde volgorde*.

1
ins Un - ge - wis - se hin - ab!

2
ins Un - ge - wis - se hin - ab!

3
ins Un - ge - wis - se hin - ab,

4
ins Un - ge - wis - se hin - ab,

- 2p **26** Noteer de nummers van deze partijen in de goede volgorde.
Je hoort het fragment twee keer.

.....

Je hoort het zojuist beluisterde fragment nog twee keer. Het 'ongewisse' ('Ungewisse') wordt op verschillende manieren muzikaal uitgebeeld.

- 3p **27** Geef hiervan twee voorbeelden. Betrek bij je antwoord ook de niet-vocale gedeeltes.

1

2

In het volgende fragment is er sprake van spanningsvermindering.
3p **28** □ Geef van deze spanningsvermindering twee voorbeelden.
*Je hoort het fragment drie keer. Na de muziek wordt de cd tien minuten stilgezet.
Beantwoord in die tijd ook vraag 29.*

1

2

Dit is een compositie uit de Romantiek (en niet uit de periode van de Weense Klassieken).
3p **29** □ Geef voor deze bewering één argument naar aanleiding van de instrumentatie (zie de in de
bijlage afgedrukte partituur voor de vragen 20 t/m 23).

.....

Geef nog twee andere argumenten.

1

2

■ D. Sjostakowitsj - Strijkkwartet nr. 2, 4e deel

De vragen 30 t/m 39 gaan over een deel uit een strijkkwartet van Dimitri Sjostakowitsj
(1906–1975). Dit deel bestaat uit een thema met variaties, voorafgegaan door een inleiding.

Van het begin van de inleiding staat de partituur afgedrukt in de bijlage.
4p **30** □ Beschrijf de opbouw van dit gedeelte, gelet op
– de meerstemmige structuur:

.....

– de structuur van de melodie (steeds één aspect) van
• maat 1–2 en 5–6 ten opzichte van maat 3–4 en 7–8:

.....

• maat 1–2 ten opzichte van maat 5–6:

.....

– de melodische contour van maat 3–4 ten opzichte van maat 7–8:

.....

Na een minuut leestijd hoor je het fragment twee keer.

De voorzin van het thema staat afgedrukt.

Dit thema staat in a-mineur, maar ergens wordt kort uitgeweken naar een geheel andere toonsoort.

- 1p **31** Geef met een haak () aan waar dit het geval is.
Je hoort het fragment twee keer.

De nazin van het thema staat afgedrukt.

Twee -onderling verschillende- motieven uit de inleiding (zie de bijlage) worden ook in de nazin gebruikt.

- 2p **32** Geef deze twee motieven in het bovenstaande notenvoorbeeld aan met een haak ().
Je hoort (alleen) de nazin van het thema twee keer.

De vragen 33 t/m 37 gaan over verschillende variaties op het thema.

In het volgende fragment van vier maten wordt het thema begeleid door de cello, die pizzicato speelt.

- 2p **33** Beschrijf het eerste en tweede gedeelte van deze cello-begeleiding ten aanzien van het melodieverloop.
Je hoort het fragment drie keer.

1e gedeelte (ca. 2½ maat)

2e gedeelte (ca. 1½ maat)

Van een wat langer fragment staat alleen het begin afgedrukt.

De wijze waarop de cello en altviool in het met een haak aangegeven gedeelte spelen, komt in dit fragment een aantal keren voor.

- 1p **34** Geef de technische term voor de wijze waarop de cello en de altviool elkaar aanvullen in het met een haak aangegeven gedeelte.

Je hoort het fragment één keer.

.....

In het volgende fragment spelen de cello en de altviool het thema.

- 1p **35** Geef de technische term voor het soort ritme dat de violen spelen. Laat 'syncope' buiten beschouwing.

Je hoort het fragment twee keer.

.....

Je hoort het volgende fragment twee keer.

De begeleiding is hierin gebaseerd op twee verschillende tonen.

- 1p **36** Geef de term voor deze soort begeleiding, gelet op het interval.

.....

Je hoort het zojuist beluisterde fragment met het vervolg twee keer.

Dit gedeelte is een variatie op de inleiding (zie de bijlage).

- 2p **37** Noem één belangrijke verandering ten opzichte van de inleiding. Laat de bij vraag 36 bedoelde begeleiding en de dynamiek buiten beschouwing.

.....

In het naspel komen de motieven van de inleiding (zie de bijlage) weer terug.

- 2p **38** Noem twee verschillen tussen de inleiding en het naspel. Laat de toonhoogte waarop het gespeeld wordt buiten beschouwing. Ga bij je antwoord uit van het naspel.

Je hoort eerst één keer de inleiding en daarna twee keer het naspel.

1

2

cd2-track 10

Je hoort één keer een langer gedeelte. Daarna wordt de cd vijf minuten stilgezet.

Deze compositie is in Neo-klassieke stijl geschreven.

2p **39** Geef een argument voor het klassieke karakter en een argument voor het twintigste-eeuwse karakter.

klassiek

twintigste eeuw

■ Twee funk nummers

cd2-track 11

De vragen 40 t/m 50 gaan over twee funk nummers.

De vragen 40 t/m 45 gaan over het nummer 'Look-ka py py' van the Meters uit 1969. Deze groep behoort tot de grondleggers van de Funk.

Je hoort het eerste gedeelte van het thema twee keer.

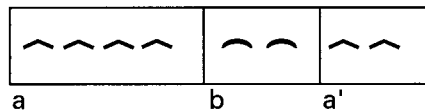
De basgitaar en de elektrische gitaar spelen overwegend samen de melodie.

1p **40** Geef de technische term voor de wijze waarop deze samengaan.

.....

cd2-track 12

Op grond van de melodie kun je de vorm van het thema globaal als volgt weergeven:

2p **41** Geef voor de a- en de b-gedeeltes aan of de keyboard-partij (hammondorgel) een harmonische, een melodische of zowel een harmonische als melodische functie heeft.
Je hoort het fragment twee keer.

a.....

b

cd2-track 13

Je hoort het gehele thema nog twee keer. De grondtoon van het a-gedeelte is een G.

1p **42** Wat is (overwegend) de grondtoon van het b-gedeelte?

.....

cd2-track 14

Je hoort twee fragmenten waarin het b-gedeelte van het thema gespeeld wordt.

3p **43** Noem twee verschillen ten aanzien van de keyboard-partij.

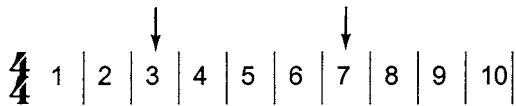
Ga bij je antwoord uit van het tweede fragment.

Je hoort eerst fragment 1, daarna fragment 2, en dit twee keer.

1

2

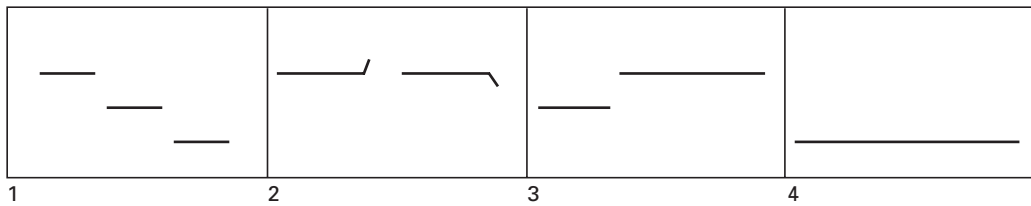
In het volgende fragment van tien maten speelt het keyboard in maat 3 en 7 een snelle afwisseling tussen twee tonen.

1p **44** Noem hiervoor de technische term.
Je hoort het fragment twee keer.

.....

In het volgende fragment horen we verschillende 'gezongen teksten'. Van de 'nonsens' teksten die gebruikt worden staan er drie afgedrukt. Hieronder zijn vier melodische contouren grafisch weergegeven, aangegeven met cijfers.

Drie van deze contouren passen bij onderstaande teksten.
 2p **45** Geef voor elk van de teksten aan welke melodische contour daarbij past.
Na een korte leestijd hoor je het fragment vier keer.

ooka-she-uh ooka-she-ah:

pau- tsi- pau pauw:

wowehwowehwow(etc):

De vragen 46 t/m 49 gaan over het nummer 'Get on the good foot' van James Brown uit 1972.

In het volgende fragment speelt een elektrische gitaar acht keer een ostinate melodie van één maat.

2p **46** Noteer één maat van deze ostinate melodie (zowel toonhoogte als ritme). De toonhoogte van de eerste noot is gegeven.
Je hoort het fragment vier keer.

Je hoort het slot van het zojuist beluisterde fragment gevolgd door een overgangspassage naar de bridge.

3p **47** Noem drie verschillen tussen het slot van het zojuist beluisterde fragment en de overgangspassage. Ga bij je antwoord uit van de overgangspassage.
Je hoort het fragment drie keer.

1

2

3

Je hoort één keer een fragment waarin de blazers vier keer de hier afgedrukte melodie spelen.

Op de plek van de pijl spelen de blazers steeds een akkoord dat op een bepaalde manier wordt aangezet (gevormd).

1p **48** Beschrijf deze manier van toonvorming of geef een term.

.....

Richt je aandacht in het volgende fragment op de zang.

2p **49** Noem twee opvallende kenmerken van de zangpartij.

Je hoort het fragment twee keer.

1

2

Je hoort van de twee nummers nog een kort fragment, en dit twee keer.

2p **50** Noem twee funk-kenmerken die in beide fragmenten voorkomen.

1

2

Einde